

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПОСТМОДЕРНИХ ПРОЦЕСІВ ЕВОЛЮЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Соколова О. В., *видавництво «ПЕТ», відповідальний редактор,
пошукач кафедри ЮНЕСКО ХНТУСГ ім. Петра Василенка,*
Букресва О. І., *викл., ХНТУСГ ім. Петра Василенка*

Вплив феномену глобалізму на сучасний світ сьогодні активно вивчається як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками — про це свідчить велика кількість публікацій, присвячених економічним, політичним, екологічним аспектам глобалізації [1]. На сьогодні ми є спостерігачами нового світового порядку, тобто розвитку сучасного суспільства. Вивченням феномена глобалізації, аналізом різних її аспектів займалися Ж. Бодріяр, М. Вейсброт, А. Дугин, Д. Зерзан, А. Негрі, Г. Паласт, А. Панарін, Дж. Стігліц, Н. Хомські, В. Шива, А. Етціоні та інші. Саме глобалізація має на меті розвиток суспільства, що скерований на втілення інтересу кожного індивіда. Але глобалізація — це суперечливий процес. «Глобалізм» розглядається як результат інтеграційних процесів, система абсолютної економічної і політичної влади світової фінансово-промислової еліти та її транснаціональних корпорацій, які вийшли з-під контролю націй-держав свого походження й базування і оперують нині фінансовими потоками більшими, ніж сукупний річний державний бюджет десятків країн. Як відомо, вперше концепцію глобалізму виклав З. Бжезинський у 1968 р. Саме він передбачав, що глобалізм як нова форма суспільно-політичного ладу буде прагнути до всеохоплюючого панування і перерозподілу світових ресурсів. Тобто, глобалізм тлумачився як, в першу чергу, планетарний ринок, світова корпоративна імперія, новий світовий лад, у якому нанівець зводиться роль націй-держав в економічному, політичному, соціальному та культурному плані, а також активно трансформується особистість у нових умовах соціалізації.

Аналізуючи вектори сучасних економічних міжнародних процесів можна передбачити, що суб'єкти глобалізації за допомогою міжнародних організацій, країн-глобалізаторів спочатку підпорядкують собі нації-держави (шляхом «скупування» економіки), а потім і найвагоміші держави світу — США, Японію, Францію, Велику Британію. Отже, наявним є ризик нівелювання окремих націй-держав — вони можуть стати суто територіальними утвореннями. Подальшим прогнозом такого перебігу подій є руйнування національних економік і кордонів; колишні ж держави

при цьому можуть перетворитися на певні сегменти глобального ринку, де без обмежень пануватиме «корпоративна імперія». Вона, можливо, буде складена з симбіозу світової фінансової еліти, наддержав, міжнародних організацій з імовірним порушенням балансу на користь сильніших ланок цього ланцюга. Як бачимо, найпотужнішим вектором глобалізації є економічний. Крім того, цей процес поширюється і в геополітичну, інформаційну, соціальну, культурну сфери.

Основним векторами цивілізаційного розвитку сучасного людства є інтеграція (у вигляді глобалізації) та диференціація, і стабільний розвиток потребує збалансованості цих векторів.

Глобалізація не може в принципі перемогти — світ за об'єктивними філософськими законами не зможе позбутися зворотного вектора — диференціації і навпаки. Диференціація є силою, що генерує конкуренцію націй, народів, релігій, культур, економік, технологій, способів мислення, інтересів тощо, тобто створює рушійну силу — конкурентне поле цивілізації.

Разом з цим, коли локально в часі чи просторі матиме перевагу один з векторів, розвиток загальмується, що дасть поштовх другому. Тож, світ — це «велика карусель», і за глобалізаційним «відхиленням» настає черга посилення диференціації.

Людина, яка перебуває в полі активних глобалізаційних процесів, поступово змінює й частково втрачає значимі риси особистості, виникає ризик меркантилізації, технократизації, моральнісного нігілізму. Разом із цим, особистість, імовірно, буде толерантнішою релігійно, культурно, політично, інтегрованою у мультикультурний світовий, зокрема інформаційний простір. Водночас відбувається збільшення контрастності між елітою та маргіналами — взнаки їх відповідно більшої чи меншої адаптивної спроможності.

Компенсаційні (щодо глобалізму) чинники та механізми — громадянське суспільство, процеси диференціації економіко-політичних спільнот, полікультурність, поліментальність — виступають у якості антагоністів глобалізму. Вони дозволяють і дозволятимуть надалі зберігати роль особистості як активного суб'єкта соціального буття, стверджувати її найвищу цінність.

Також зростають масштаби антиглобалістського руху. До нього залучаються авторитетні організації, відомі політики, фінансисти, діячі науки, освіти та культури. Крім цього,

глобалістичний вектор різко критикує католицька церква — у XI Енцикліці Папа Римський Іоанн Павло II зазначив, що провідні держави Заходу «зрадили своїм демократичним принципам і рухаються до глобального тоталітаризму». Видатний фінансист Дж. Сорос вважає, що «...розповсюдження ринкових відносин на всі сфери життя ставить під загрозу майбутнє нашого відкритого демократичного суспільства» [2]. Однією з найпотужніших антиглобалістських сил, безумовно, є громадянське суспільство — як у кожній країні, так і у світовому вимірі. Саме воно на сучасному етапі розвитку людства є носієм і механізмом вираження свободи та індивідуальності людини, який забезпечує збереження одвічних вселюдських цінностей, реалізацію творчих і пасіонарних особистісних потенцій, обумовлює збереження та розвиток культурних, ментальних, релігійних та інших індивідуальних та групових особливостей.

В культурі XX ст. формується таке явище як постмодернізм, витоки якого пов'язані з ідеями С. Керк'єгора, Ф. Ніцше, Ф. де Сосюра, З. Фрейда в філософії, Ш. Бодлера в мистецтві. Постмодернізм виникає спочатку в художній культурі США, Франції і поширюється на філософію, політику, науку, релігію.

Концепції сучасного постмодернізму доводять розвиток і трансформацію культури модернізму, сутність якого залишається незмінною при різноманітні інтерпретації його ідей. З цієї точки зору, постмодернізм є перехідним типом культури, що виник на модерністській основі і використовує її мову і поняття. Тому, не варто розглядати постмодернізм як повну ревізію спадщини попередніх епох, це може привести до спотворення бачення не тільки минулого, але і майбутнього [3].

Поняття «постмодернізм» не має однозначного визначення, воно використовується як для характеристики сучасного періоду культури («постсучасність»), так і напрямку в сучасній філософії, що виявляється в критиці класичного раціоналізму і традиційних проблем метафізики. Якщо культура «модерну» кожної епохи озиралась на античність, а іноді й критикувала її, але ніколи з нею не поривала, не поривала з традицією. Постмодернізм протиставив себе історії і традиції, покінчив з нею, відмовився від порівняння з минулим, висуває принцип «нового», «нового» як такого, «нового» самого по собі. Негативне, навіть агресивне відношення до традиції, класики — норма культури постмодернізму. Постмодернізм відмовився від

«законодавчого» розуму, який направлений на пошук наукової істини, замінює його інтерпретативним розумом. Згідно якого, один і той самий текст може тлумачитись по-різному, а критерій істинного тлумачення відсутній.

До специфічних особливостей постмодерністського дискурсу належать:

— відмова від категорій «істина», «причинність», «сутність»; «мета» означає відмову від категоріально-понятійної ієрархії, що характеризує науково-дослідницький і літературний текст в модерні;

— поняттям «метафізика», «трансцендентне», які мали суттєве значення в дискурсі модерну, постмодернізм протиставляє «іронію», «іманентне»;

— якщо модерн намагався досягти «визначеності» (наука, філософія), то постмодерн робить поняття «невизначеність» одним із центральних;

— потсмодернізм орієнтується не на створення, творчість, синтез, а на «реконструкцію», «деструкцію» попередніх структур інтелектуальної практики.

Представниками філософії постмодернізму є: Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ж. Дерріда, Ж. Делез, Ж. Лакан, Ж.-Ф. Ліотар, Р. Рорті, М. Фуко.

Концепція постмодернізму була зустрінута неоднозначно у філософському і науковому світі. Багато хто оцінює її позитивно, проте є також і немало опонентів. Цим вона і викликає до себе особливу цікавість.

Філософська тенденція в постмодернізмі — факт, що відбувся. Вона виражає умонастрої тієї частини суспільства, яка критичне ставлення до світу людського буття поєднує з творчим пошуком альтернативних рішень. Філософія була і є найбільш повною відповіддю на виклики часу. В її численних напрямках, течіях, школах і тенденціях завжди містяться зерна абсолютної істини. Знайти, дослідити і показати шляхи їх практичного використання — актуальне, почесне і життєво необхідне завдання філософії. Філософська тенденція постмодернізму не може бути тут винятком.

Література

1. Білорус О. Глобалізація і нова парадигма глобального постіндустріального розвитку// Економічний часопис ХХІ. — 2002.— № 10.— С. 3-7.
2. Сорос Дж. Кризис глобального капитализма. — М., 1998. — 340 с.

3. Причети Є. М. та ін. Філософія: Навч. Посібник. — К.: ВЦ «Академік», 2001. — с. 452-509.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.3. — С. 26-30.